

רע"פ 6296/23 - פלוני נגד מדינת ישראל

בית המשפט העליון
רע"פ 6296/23

לפני: כבוד השופט ח' כבוב

המבקש: פלוני

נגד

המשיבה: מדינת ישראל

בקשת רשות ערעור על פסק דינו של בית המשפט המחוזי תל אביב-יפו בתיק עפ 069337-05-23 שניתנה ביום 5.7.2023 על ידי כבוד השופטים ש' יניב, י' ט8פף וד' אמיר

בשם המבקש: בעצמו

החלטה

לפני בקשה למתן רשות ערעור מיום 20.08.2023 ו"תוספת והשלמה לבקשת רשות לערער" מיום 06.09.2023 (להלן ביחד: הבקשה), על פסק דינו של בית המשפט המחוזי בתל אביב-יפו (כבוד סגן הנשיא ש' יניב, וכבוד השופטים י' טופף ו-ד' אמיר) בע"פ 69337-05-23 מיום 05.07.2023. בגדרו, נדחה ערעור המבקש על החלטת בית משפט השלום בתל אביב-יפו (כבוד השופטת מ' הרט-ריץ) במ"ת 20250-12-22 שהורה על הפסקת ההליכים כנגד המבקש, בהתאם לסעיף 170(א) לחוק סדר הדין הפלילי [נוסח משולב], התשמ"ב-1982 (להלן: חסד"פ), ועל אשפוזו, בהתאם לסעיף 15(א) לחוק טיפול בחולי נפש, התשנ"א-1991 (להלן: חוק טיפול בחולי נפש).

הרקע לבקשה והבקשה

1. המבקש הועמד לדין על עבירות של הטרדה מינית, לפי סעיף 5(א) בצירוף סעיפים 3(א), 3(א) ו-3(א) לחוק למניעת הטרדה מינית, התשנ"ח-1988 (ריבוי עבירות); פגיעה בפרטיות, לפי סעיף 5 יחד עם סעיף 2(1) לחוק הגנת הפרטיות, התשמ"א-1981 (ריבוי עבירות); להלן: חוק הגנת הפרטיות); והפרת צו פיקוח, לפי סעיף 22(א) לחוק הגנה על הציבור מפני ביצוע עבירות מין, התשס"ו-2006 (ריבוי עבירות).

2. על-פי עובדות כתב האישום, לאורך תקופה בת כחודש, התחקה המבקש אחר המתלוננת, שהתגוררה בשכונת לדירתו בתקופה הרלוונטית, תוך שהפנה לעברה הערות והצעות בעלות אופי מיני, באופן נשנה, חרף בקשותיה כי יחדל מכך. כמו כן, במהלך השנים 2021-2022, ובמספר הזדמנויות שונות, הפר המבקש צו פיקוח שהוטל עליו במסגרת הליכים קודמים.
3. בד בבד עם הגשת כתב האישום, ביום 11.12.2022, הגישה המשיבה בקשה למעצרו של המבקש עד לתום ההליכים המשפטיים נגדו, לפי סעיף 21 לחוק סדר הדין הפלילי (סמכויות אכיפה-מעצרים), התשנ"ו-1996 (להלן: חוק המעצרים). בהמשך לכך, "בהסכמת ב"כ [המבקש] ולנוכח החומר הרפואי שהוצג [בפניו]" הורה בית המשפט על הארכת מעצרו של המבקש עד להחלטה אחרת, בתנאי אשפוז, בבית חולים פסיכיאטרי; "זאת, לצורך ביצוע הסתכלות פסיכיאטרית ומתן חוות דעת ביחס לשאלה אם מסוגל [המבקש] לעמוד לדין ואם היה אחראי למעשיו בעת ביצוע העבירה המיוחסת לו".
4. ביום 12.12.2022 הוגשה חוות דעת חלקית מטעם מרכז לבריאות הנפש אברבנאל (להלן: אברבנאל), ובית משפט השלום הורה על הגשת חוות דעת מלאה כאמור בהחלטתו המפורטת לעיל.
5. לאחר דיון שנערך ביום 21.12.2022, במסגרתו התבקש בית משפט השלום, על-ידי המבקש, לשחרר את הסנגוריה הציבורית מייצוגו, נקבע כי המבקש לא מאפשר לקיים את הדיון וכי בשים לב לרקע הנפשי של המבקש, לא ניתן לשחרר את הסנגוריה הציבורית מייצוג - "כאשר מקרה זה הוא מסוג המקרים בהם על הסנגוריה לסייע ל[מבקש] ככל יכולתה, על אף חוסר שיתוף פעולה מצדו". בהמשך לקביעה זו, מסר המבקש בדיון כי הוא "מתחנן ללכת להתאשפז ב'אברבנאל'" ובית המשפט הורה להעבירו לאחר הדיון לאשפוז באברבנאל, על מנת שתיערך חוות דעת בעניינו.
6. ביום 11.01.2023 התקבלה חוות דעת פסיכיאטרית בעניינו של המבקש מטעם המרכז הרפואי שיבא תל השומר (להלן: שיבא). חוות דעת זו הצביעה על כשירות מהותית ודיונית של המבקש להעמדה לדין.
7. ביום 19.01.2023 הודיע בא-כוח המבקש כי חרף החלטת בית המשפט, "עד מועד כתיבת בקשה זו החלטת בית המשפט הנכבד לא קוימה, והמבקש נותר עצור בשב"ס בבית המעצר אבו כביר". בו ביום, הורה בית משפט השלום כי "יש להעביר את [המבקש] לעריכת חוות דעת פסיכיאטרית בתנאי אשפוז וזאת באופן מידי".
- ביום 22.01.2023, נתקבלה תגובת שירות בתי הסוהר, לפיה היה קושי טכני בקבלת צו האשפוז, אך הוטעם כי המבקש "יצא ב-18.01.23 לאשפוז וכך גם שוחרר מבית החולים ב-19.01.23". בהמשך לכך, ביום זה נתקבלה חוות דעת חלקית בעניינו של המבקש, מטעם מנהל מחלקת פסיכיאטריה ג' בשיבא; וחוות הדעת המשלימה נתקבלה ביום 24.01.2023. בית משפט השלום הטעים כי תחילה סירב המבקש לשתף פעולה עם הבדיקה הנוספת "ורק שהובהר לו שיוחזר לבית המעצר בהיעדר שיתוף פעולה, הסכים לדבר באריכות על האישומים כנגדו. צוין כי שיתוף הפעולה של [המבקש] חלקי ומגמתי והרושם הוא שמדובר באדם שמנסה להתל במערכת המשפטית והרפואית על מנת להשיג רווח של בריחה מאימת הדין. הפסיכיאטר חזר על האבחנה כי מדובר בארגון חשיבה ובוחן מציאות תקינים".
8. ביום 26.01.2023, הוגשה בקשה מטעם בא-כוח המבקש "להורות באופן מידי [כי] המבקש יועבר להסתכלות בתנאי אשפוז על מנת שיעבור הסתכלות כדבעי", בפרט בשים לב לצורך בהסתכלות על-פני פרק זמן ארוך יחסית. בית משפט השלום קבע כי אין מקום לעמוד על הפניית המבקש פעם נוספת לפסיכיאטר המחוזי, בין היתר נוכח היעדר שיתוף הפעולה מצדו.

9. ביום 05.02.2023, דחה בית משפט השלום בקשה נוספת של המבקש לשחררו מייצוג של הסנגוריה הציבורית. כן, נקבע כי "על פי החומר שהונח [במועד הדיון], [המבקש] כשיר לעמוד לדין והיה כשיר במועד ביצוע העבירות אך על רקע התנהגותו היום באולם, לא מן הנמנע שיש מקום לבדוק האם קיימת הידרדרות נוספת במצבו הנפשי". לפיכך, הורה בית המשפט על הפניית המבקש פעם נוספת לפסיכיאטר המחוזי שיחווה עמדתו "האם ממועד כתיבת המסמכים הקודמים ועד היום נצפית הידרדרות נוספת במצבו הנפשי [של המבקש]". ביום 19.02.2023 הוגשה השלמה נוספת לחוות הדעת מטעם שיבא, ובהחלטתו מיום 22.02.2023, קבע בית משפט השלום כי לאחר עיון בהשלמת חוות הדעת, לא מצא ליתן הוראות נוספות בעניינו של המבקש.

10. ביום 01.03.2023, לאחר שנשמעו טענות הצדדים בהרחבה, נקבע על-ידי בית משפט השלום, כי קיימות ראיות לכאורה "לכל המיוחס [למבקש]" בכתב האישום. בתמצית שבתמצית, רוב רובן של טענות בא-כוח המבקש, נגעו לאמינותה של המתלוננת; ולכך שהקלטה שתיעדה את האירועים המתוארים באישום של עבירות ההטרדה המינית, לא מכילה חלק מהביטויים שיוחסו למבקש בכתב האישום.

אשר לטענות בדבר אמינות המתלוננת, קבע בית המשפט כי "נוכח דבריה, ההקלטות הקיימות, דברי חבריה ועדויות השוטרים שהגיעו אל דירת [המבקש], קיימת תשתית ראייתית לכאורית המקימה סיכוי סביר להרשעת [המבקש] בכל המיוחס לו". וכן, ביחס לטענות על הפערים בהקלטה, נקבע כי "מעדות חברתה של המתלוננת, וכן מדברי השוטרים עולה כי המתלוננת מסרה להם ביטוי [לדברים המיוחסים למבקש] במפורש". יתרה מכך, בית משפט השלום קבע כי מוטב היה לבא-כוח המבקש להימנע מטיעון לפיו האמירות שיוחסו למבקש מבטאות "יחס מחמיא", וכי אף אם ניתן היה למצוא "לבוש משפטי אחר" לטיב הטענות - הרי שקיים סיכוי סביר להרשעה בעבירות של הטרדה מינית.

זאת ועוד, בית משפט השלום קבע כי קיימת עילת מעצר מסוג מסוכנות "וזו אינה בעוצמה נמוכה". זאת, בין היתר, נוכח עברו הפלילי של המבקש; וכן כי "יש צורך בחלופה מפוקחת ומאורגנת היטב בעניינו של [המבקש] זז, לעת הזו, אינה בנמצא".

לבסוף, נקבע דיון המשך בתיק על מנת לאפשר לבא-כוח המבקש להציע חלופת מעצר; ולבקשת בא-כוח המבקש, הורה בית המשפט כי תינתן חוות דעת פסיכיאטרית עדכנית בעניינו, לשם בחינת כשירותו המהותית והדיונית, וזאת נוכח טענת המבקש כי חווה התקף פסיכוטי.

11. ביום 23.03.2023 התקבלה חוות דעת בעניינו של המבקש מטעמן של ד"ר קלרה שילד (להלן: ד"ר שילד) מנהלת המחלקה לפסיכיאטריה משפטית באברבנאל, וגברת אלה חבר (להלן: גב' חבר), קרימינולוגית קלינית (להלן: חוות הדעת העדכנית). מחוות דעת זו עלה כי "[המבקש] אינו מסוגל להבדיל בין טוב לרע ובין מותר לאסור, אינו מסוגל לעקוב אחר ההליכים המשפטיים המתנהלים נגדו, אינו מסוגל להבין את מהות האישום נגדו ואת הפסול במעשים המיוחסים לו בתיק הזה. אינו מסוגל לעזור ולהיעזר בעורך דינו". ביחס למצבו הנפשי בעת ביצוע העבירות המיוחסות לו בכתב האישום, נקבע כי: "[המבקש] היה במצב פסיכוטי עם מרכיב אפקטיבי מעורב כתוצאה מהיענות ירודה לטיפול פסיכיאטרי ושימוש מופרז בתרופות מרשם ולא היה מסוגל להבדיל בין טוב לרע ובין מותר לאסור".

12. ביום 26.03.2023 הורה בית משפט השלום על קבלת חוות דעת משלימה בעניינו של המבקש. זאת, בשיב לב לפער הקיים בין חוות הדעת העדכנית לבין חוות הדעת הקודמות בעניינו של המבקש; וכן ביחס לטענה שהועלתה מטעם המשיבה לפיה לא ניתן לבצע את הפעולות מושא האישום השני בעת שאדם נמצא במצב פסיכוטי. על כן, ביום 30.03.2023 התקבלה חוות דעת נוספת כאמור (להלן: חוות הדעת המשלימה), במסגרתה סופקו הסברים לפערים

הנטענים וכן הודגש כי המבקש "מוכר היטב ל[ד"ר שילד] מהסתכלויות קודמות"; וכי לאור הפער בין חוות הדעת הקודמות להתרשמות ד"ר שילד וגב' חבר "נערכה רביזיה אבחנתית הכוללת עיון בחומר רפואי מקיף, אבחון פסיכולוגי והערכה קרימינולוגית".

13. כאמור, בהחלטתו מיום 04.04.2023 הורה בית משפט השלום על הפסקת ההליכים נגד המבקש בהתאם לקבוע בסעיף 170 לחסד"פ. יתרה מכך, נוכח חוות הדעת העדכנית והמשלימה, ולאחר שנמצא כי קיימת מסוכנות וכי מצבו של המבקש מצריך אשפוז - הורה בית המשפט כי המבקש יאושפז במקום עליו יורה בפסיכיאטר המחוזי, וזאת על-פי סעיף 15(א) לחוק טיפול בחולי נפש. עוד נקבע, כי תקופת האשפוז המרבית עומדת על 5 שנים, בהתאם לסעיפים 5 ו-2(1) לחוק הגנת הפרטיות; וכי לא מתקיימות נסיבות המצדיקות הפחתה מתקופת הזמן המרבית (להלן: צו האשפוז).

14. המבקש ערער על החלטה זו, וביקש לבטל את צו האשפוז. בעיקרו של דבר, נטען כי מצבו הנפשי התאזן וכי יש מקום לשלוח אותו לחוות דעת חוזרת אצל ד"ר שילד. יצוין, כי המבקש סירב להיות מיוצג בהליך בפני בית משפט קמא על-ידי הסניגוריה הציבורית, בטענה כי ניסיונו עם הסנגוריה הציבורית הוא שלא נותנים לו ייצוג בהתאם לרצונו, אלא "ייצוג קלוקל, מטעים [...] בכוונה".

לאחר שנשמעו דבריו של המבקש בהרחבה, בית משפט קמא דחה את ערעורו. במסגרת זו, התייחס בית המשפט לחוות הדעת העדכנית והמשלימה. בית המשפט עמד על כך שבחוות הדעת תואר כי המבקש מצוי "בסיכון לבצע פעולות אימפולסיביות וחסרות שליטה", וכי הוא זקוק לטיפול בתנאי אשפוז. כן פורט, כאמור, כי המבקש מוכר "היטב" לד"ר שילד מהסתכלויות קודמות שערכה בעניינו, שם תועד כי בין אשפוזיו המבקש לא הגיע למרפאה ולא נטל טיפול תרופתי - ומצבו הנפשי התדרדר במהרה. בהמשך לכך, בית משפט קמא מצא כי מסקנת בית משפט השלום, לפיה קיימת מסוכנות בעניינו של המבקש - בדין יסודה, וכי מצבו של המבקש מחייב טיפול באשפוז.

15. המבקש מיאן להשלים עם פסק דינו של בית משפט קמא, ומכאן הבקשה שלפניי. המבקש, שאינו מיוצג, עתר לבטל את צו האשפוז שהוצא נגדו, וכן להפנותו להסתכלות חוזרת על-ידי ד"ר שילד. בעיקרו של דבר, טען המבקש נגד קיומן של ראיות לכאורה בכל הנוגע לעבירות ההטרדה המינית שיוחסו לו; לכך שהקביעה בחוות הדעת העדכנית כי אינו כשיר מהותית שגויה; וכי אף אם היה ממש בקביעה כי במעמד מתן חוות הדעת העדכנית אכן לא היה כשיר דיונית - הרי שאלו לא פני הדברים כעת, משמצבו התאזן. זאת ועוד, מהבקשה עולה טענה למזימה שנרקמה נגד המבקש, לטענתו על-ידי בית משפט השלום, בית המשפט המחוזי, הפרקליטות וד"ר שילד.

דיון והכרעה

16. לאחר עיון בבקשה לרשות ערעור ונספחיה, באתי לכלל מסקנה כי דינה להידחות.

17. הלכה היא עמנו כי בקשה לרשות ערעור ב"גלגול שלישי" שמורה אך למקרים בהם מתעוררת שאלה משפטית עקרונית החורגת מעניינם הפרטי של הצדדים, או בנסיבות המקימות חשש לעיוות דין, או אי צדק חמור שנגרם למבקש (רע"פ 5641/23 אריאשי נ' מדינת ישראל, פסקה 13 (21.08.2023)). לא מצאתי כי בעניינינו מתקיימות אמות המידה המחמירות להתערבות, ואבאר.

18. כידוע, הוראות סעיף 170(א) לחסד"פ מתעוררת מקום בו במהלך הדיון מתברר לשופט היושב בדין כי הנאשם אינו מסוגל לעמוד לדין "בשל מחלת נפש", קרי - אינו כשיר דיונית לעמידה לדין, מחמת מוגבלותו. זאת, להבדיל מאי כשרות מהותית, הנוגעת למצבו הנפשי של הנאשם בעת ביצוע העבירה (סעיף 15(ב) לחוק טיפול בחולי נפש). כבר

עתה יוער, כי בענייננו, חרף חוות הדעת העדכנית - בית משפט השלום לא קבע ממצא שעניינו אי כשירות מהותית ביחס למבקש.

19. סעיף 170(א) לחסד"פ מורה אם כן כי מקום בו קבע בית משפט קיומה של אי-כשירות דיונית "יפסיק את ההליכים נגדו" (זאת, אלא אם ביקש בא-כוח הנאשם לברר את אשמתו של הנאשם; סעיף 170(א) סיפא וסעיף 170(ב) לחסד"פ). זאת ועוד, סעיף 15(א) לחוק טיפול בחולי נפש, קובע כי:

"הועמד נאשם לדין פלילי ובית המשפט סבור, אם על פי ראיות שהובאו לפניו מטעם אחד מבעלי הדין ואם על פי ראיות שהובאו לפניו ביזמתו הוא, כי הנאשם אינו מסוגל לעמוד לדין מחמת היותו חולה, רשאי בית המשפט לצוות שהנאשם יאושפז בבית חולים או יקבל טיפול מרפאתי" (ההדגשה הוספה - ח' כ').

20. בהתאם להוראה זו, כאמור, ציווה בית משפט השלום, ובהמשך שב ואישש בית המשפט המחוזי קביעה זו - על אשפוזו של המבקש בבית חולים. זאת, על יסוד חוות הדעת הטיפולית המקיפה של גורמי המקצוע הרלוונטיים כמפורט לעיל. ויוזכר, כי הפניית המבקש לחוות הדעת הפסיכיאטריות ניתנו, כפי שפורט לעיל, לאחר שהוא ביקש, בעצמו, לאשפוז.

יתרה מכך, ההחלטה על אשפוז המבקש ניתנה לאחר שבית משפט השלום הפנה שאלות הבהרה לד"ר שילד לצורך קבלת החלטה מבוססת ביחס למבקש - ולאחר שנשלחה חוות הדעת המשלימה. לא מצאתי אפוא, כי נפל פגם בקביעת בית המשפט בעניין זה, לא כל שכן פגם המצדיק לדון בשלישית באשפוזו של המבקש.

21. זאת ועוד. לצורך מתן צו אשפוז עבור נאשם 'חולה נפש', אשר הופסקו ההליכים בעניינו, על בית המשפט להשתכנע כי "יש ראיות לכאורה כי הנאשם עשה את מעשה העבירה שבו הואשם בכתב האישום או שעשה מעשה עבירה אחר המבוסס על אותן עובדות [...] שבכתב האישום" (סעיף 15(א1) לחוק טיפול בחולי נפש). זה מכבר נקבע, כי המדובר בראיות הנוגעות ליסוד הפיזי שבעבירה, בלבד, מבלי שנדרש להוכיח את יסודות המחשבה הפלילית (ע"פ 3083/17 פלוני נ' מדינת ישראל, פסקה 23 (14.08.2018)). כן אושרר, הגם שבהערת אגב, כי אמת המידה המשפטית לבחינת עוצמת "ראיות לכאורה" בסעיף 15(א1) לחוק טיפול בחולי נפש, זהה לעוצמת בחינת הראיות לכאורה, על-פי סעיף 21(ב) לחוק המעצרים (ע"פ 8721/15 פלוני נ' מדינת ישראל, פסקאות 26 ו-44 (02.01.2018)). בשים לאמור, ולאחר בחינה ועיון בחומר הרלוונטי, לא מצאתי כי נפל פגם בהוצאת צו האשפוז בענייננו אנו.

22. ייאמר מיד, כי ככל שמצבו של המבקש אכן הוטב, הרי ש"תקופת האשפוז המרבית, כשמה כן היא - מרבית. עניינו של [המבקש] יובא מעת לעת לפני הוועדה הפסיכיאטרית המיוחדת, ובהתאם למצבו הנפשי והתקדמותו הטיפולית, עשוי הוא להשתחרר בטרם ימלאו ימי תקופת האשפוז המרבית" (ע"פ 5300/20 פלוני נ' מדינת ישראל, פסקה 19 (09.07.2023)); ראו גם רע"פ 966/17 פלוני נ' מדינת ישראל, פסקה 8 (28.12.2017), שם הוברר כי נאשם יכול להיות מוגדר כמי ש"עדיין חולה", גם אם 'מחלתו' מצויה בנסיגה).

23. לסיום, בשים לב להשתלשלות האירועים שתוארה לעיל, ולאחר עיון בכלל החומר הרלוונטי - לא מצאתי ממש בטענות המבקש בדבר מזימה שנרקמה על-ידי בתי המשפט, הסנגוריה הציבורית, וכן הגורמים הרפואיים.

24. סוף דבר: הבקשה נדחית.

ניתנה היום, כ"ד באלול התשפ"ג (10.9.2023).

שׁוֹפֵט
